

Külföldi kulturális találkahelyek — magyaroknak

A főváros művelődési életének mindig is voltak divatos helyei, kivált hogy korábban a nyugati vagy éppen avantgárd művészet jó része a megtúrt kategóriába tartozott. A hatvanas években az Egyetemi Színpad vagy a Fialtal Művészek Klubja, a hetvenes-nyolcvanasokban a Katona József Színház (vagy mint kinyújtott csáp: Kaposvár) és folytathatnánk. Mostanság a Merlin a „menő”, és más helyek mellett felsorakozott hozzá néhány európai ország itteni kulturális központja. Nem is teljesen véletlenül: korábban tevékenységi körük behatárolt volt, mai munkájuk viszont része annak az adaptációs folyamatnak, amellyel kétoldalúan megkíséreljük a Nyugat-Európa-hoz való kapcsolódást. Am hogy milyen intenzitással, az már az adott centrum szándékán, anyagi lehetőségein és munkabírásán múlik. Alább — pozitív példaként — három kulturális központ munkájáról készítettünk újévi gyorsmérleget.

Franciaországot Budapesttel a Francia Intézet Fő utcai új, parádés palotájában kell megkeresnünk. Ők maguk, éppen a költözés miatt, szerényen átmeneti esztendőnek nevezik az elmúlt évet, melyben azért mellékesen a könyvtár olvasóinak száma megötszöröződött, a nyelvtanulási program keretében az intézet tantermei reggeltől estig tele vannak, és a képzőművészet, a film, a színház, a zene, az irodalom és a társadalomtudományok terén olyan programlehetőséget kínáltak, amely az új házat valóban értelmiségiek találkozóhelyévé avatták. Előadásaiokon az ember a pesti intelligencia (és nemcsak a frankofilek) legjobbjával találkozhat. Például tavalyi közép-európa konferenciájukon, amelyre öt országból érkeztek előadók, vagy Fejtő Ferenc decemberi előadásán, amelyen (noha egyszer már el kellett halasztani) tele volt a nagy előadóterem, amint a változások utáni Európa problémáiról beszélt. Vagy vegyük kortárs táncművészeti estjét, amelyet egyenesen a Petőfi Csarnokban kellett megrendezniük.

Kérdésemre az igazgató, a fiatal Alain Lombard szerényen csupán annyit mond, hogy talán az új márványpalota vonzza a látogatókat, s csak utóbb teszi hozzá, hogy a francia politikai élet is nagyobb érdeklődést mutat Magyarországra iránt, tehát az otthoni háttér szintén intenzívebbé vált, benne külügyminisztériumuk is. De egy szót sem szól saját munkájáról, amely nélkül ez a kivételes aktivitás nem jött volna létre. Beszél viszont a magyar értelmiség hirtelen kitárt érdeklődéséről, és ezzel kapcsolatban

megemlíti a filozófus Jacques Derrida előadóját, amelynél szintén a lépcsőn ültek a hallgatók, s ezt igazán nem lehet csupán a „divat” számlájára írni.

Miközben e sorok születnek, már kezünkben is van a ház első negyedéves új programja, amely mini keresztmetszetet ad a ház sokoldalú tevékenységéről. Már túl vagyunk az ezerarcú Philippe Genty rendező előadásán, amely a színház, a tánc, a pantomim és a bábművészet elegyéből született; túl a Lajta—Poulenc-koncerten meg Louis Sclavis jazzgyűjtésének bemutatkozásán, viszont még látható a fotográfus Bruno Bourle tárlata, a Magyar képek, még tart a legjobb francia filmkomédiák bemutatósorozata, előttünk áll a Keller-kvartett estje, Max Armeugaud helyszíni portréfotográfiainak bemutatása, a fiatal francia filmművészek jelentkezése, Jean Pierre Salagas kritikus előadása a kortárs francia irodalomról, Kocsis és Ránki egy-egy estje, a francia barokk zenei hét — folytassam-e?

*

Németországot a Goethe Intézet reprezentálja Budapesten, szintén új helyen: tavaly február óta az Opera mellett, az Andrassy út 24. szám alatti századforduló palota két szintjét foglalják el, a földszinten nagy kiállítóhelyiséggel, könyvtárral. Dr. Stefan Dreyer kultúrreferens segít az elmúlt esztendő sikereinek felidézésében. Előreveszi a frankfurti iskola második nemzedékéhez tartozó Jürgen Habermas szociológus-filozófus látogatását új könyvének itteni be-

mutatóján, amelyet kivételes érdeklődés kísért. Rögtön utána Hans Magnus Enzensberger estjét említi, majd Peter Schneider felolvasását. Egy idegenben működő intézet számára, mondja, két lehetőség adott. Vagy igyekszik sokoldalúan bemutatni az ország kultúráját és művészetét, vagy pedig megpróbál kapcsolódni a befogadó ország párhuzamos törekvéseihez és áramlataihoz. Ők az utóbbi utat járják, például felolvasásaik is mindig egy magyar íróval párban történnek: Enzensbergnek például **Eörsi István** a partnere. Habermas, aki a sajtósztárság kérdéséről beszélt, több magyar társat is kapott, filozófusokat és újságírókat.

Egy rendezvényünk eredményességét nem a nézőszámra mérjük, mondja. Habermasnál ugyan háromszáz volt, de azok is inkább a téma iránt érdeklődők. Noha három ezer tételt számláló meghívólistánk van, mindig ügyelünk arra, hogy az egyes szakmai rendezvényekhez a téma iránt érdeklődő szakemberek kapjanak elsősorban meghívást. És súlyt helyezünk arra, hogy lehetőleg intenzív vita alakuljon ki az estek után. De számos intézményi partnerünk is van. A Műcsarnokkal közösen rendeztük meg például a Münchenben élő magyar és a Rómában élő német festőművész, Simonyi Emő és Thomas Lange kiállítását; a restaurátorművészettel kapcsolatos előadásunkat (magyar szakemberek számára) a Nemzeti Múzeumban, nyilvános kiállításunkat pedig a Széchényi Könyvtárban rendeztük meg. A Vigadó adott helyet jazz-koncertünknek, a Merlin egy színházi előadásunknak. Filmbeutatóink terén a Magyar Filmintézettel és

az Örökmozgó filmszínházzal működünk együtt, de volt estünk már a Petőfi Csarnokban, kapcsolatunk van a Vasarely, valamint az Ernst Múzeummal. Ha már a képzőművészetnél tartunk: legközelebb az új német művészet témakörében lesz kiállításunk. Létrehoztunk e tekintetben egy grémiumot, hogy ne a sötétben tapogatózzunk: Maurer Dóra, Beke László és Szentjóby Tamás a tagjai. Mint ebből is láthatja: a legmodernebb képzőművészetet célozzuk meg. Tudományban pedig a legaktuálisabb problémákat. Volt szemináriumunk Ideológia a Harmadik Birodalom játékfilmjeiben címmel; egy másik a magyarországi és németországi zsidó identitást választotta tárgyául. Hogy a közeljövőről is beszéljek, három érdekesnek ígérkező konferenciát is tervezünk: az első címe Elit a rendszerváltozás után Német- és Magyarországon, a másik a közelmúlt eseményeinek feldolgozásával foglalkozik nálunk és önkönnél, a harmadik pedig Színház és város címmel a mi hazai színházszervezési koncepciókat mutatja be. Most éppen német filrendezőnők bemutatósorozata kezdődik el, a sort Margarete von Trotta vezeti, aztán Farsangi menet a Lánchídtól a Vörösmarty térig címmel a német—magyar multimédia-művész, Thomas Olescher mutatkozik be, márciusi Michael Krüger írói estjének pedig Esterházy Péter lesz a „moderátora”. Ha minden igaz, Pestre látogat e zidén Christa Wolf is.

*

Ausztria jelenlétéről a Budapesti Osztrák Kulturális Intézetben Gertrude Kothanek

igazgató asszonnyal beszélgettünk. A látogatókra kerül a szó:

— Érdekes, hogy rendezvényeinken többségben vannak a nők. Pedig vállukon a munka mellett a háztartás meg a gyerekek gondja. És mégis: mintha érdeklődőbbek lennének. Mondják: ez világjelenség. Számomra az is meglepő, hogy alig lehet sikeres rendezvényt csinálni hétfőn; az úgy látszik. Magyarországon a pihenés és a családé. Legtöbb vendégünk az intelligenciához tartozik; ez összefügg azzal is, hogy viszonylag kevés az úgynevezett populáris rendezvényünk; inkább a szakemberekhez kívánunk szólni. Ezekkel viszont — műtörténészekkel, historikusokkal, archeológusokkal és csaknem minden művészeti ágazat képviselőivel — előadókként is igen jó a kapcsolatunk, könnyen megnyerhetők. Sikeres akcióinkról kérde? Hadd említssem mindenekelőtt Ausstrahlungen (Kisugárzások) című ékszerkiállításunkat az Iparművészeti Múzeumban, igen sokan látogatták. Schnitzler Anatol című drámájának bemutatójáról a Budapesti Kamaraszínházban ön is írt. Azt már kevesebben tudják, hogy a bécsi együttes Szolnokon, Debrecenben, Szegeden, Miskolcon is sikerrel vendégszerepelt. Általában is figyelmen kívül marad vidéki munkánk, pedig plakátjainkon is feltüntetjük őket. Munkánk sikerét a nagyobb, külső előadótermekben tudjuk lemérni. Itt, a Benczur utcai házunkban a K. u. K.-hadsergéről szóló szimpoziumot mondanám; és pedig nemcsak szakemberek vagy nosztalgizáló öregek, hanem fiatalok is végigülték az előadásokat szép számmal.

— De levontuk a konzekvenciát, és a jövőben többet akarunk „külső helyszínen” szerepelni. Walter Berry koncertje például a Zeneakadémián hallható, az osztrák nemzetgazdaság rendszeréről szóló előadás-sorozat a Közgazdasági Egyetem nagy előadótermében, filmheteink továbbra is az Örökmozgóban, az ifjúságot érintő dolgok a Fialtal Művészek Klubjában. A közeljövő programjából a Két ország — egy kultúra című előadás-sorozatra hívom fel a figyelmet, amelyben Kiss Gy. Csaba bevezetője után olyan felolvasások hangzanak el, mint Nemeskürty Istváné Mária Terézia magyar testőrségéről, Hidas Györgyé Freud és Ferenczi barátságáról, Deréky Pálé az első világháború utáni Bécsben működő magyar avantgárd művészekről vagy Vajda M. Györgyé a Monarchia temetéséről és továbbéléséről a magyar irodalomban. Tehát csupa „közös” téma. Az írószövetség József Attila Körével együttműködve osztrák—magyar írótalálkozót szervezünk február 8—10. között. Némettanároknak szóló előadás-sorozatunk témája a Biblia az osztrák irodalomban és művészetben.

— Mint látja, továbbra is megmaradunk tehát elsősorban a szakemberek informálásánál, de belátom, hogy ez ma már nem elég. Ezért mi is nyitni akarunk a film, a muzsika, és általában a fiatalság felé: erre meg is van az igény. Ezenkívül: akarva-akaratlanul versenyben vagyunk a társintézetekkel, és ebben a versenyben bizony nem akarunk lemaradni.

LUKÁCSY ANDRÁS